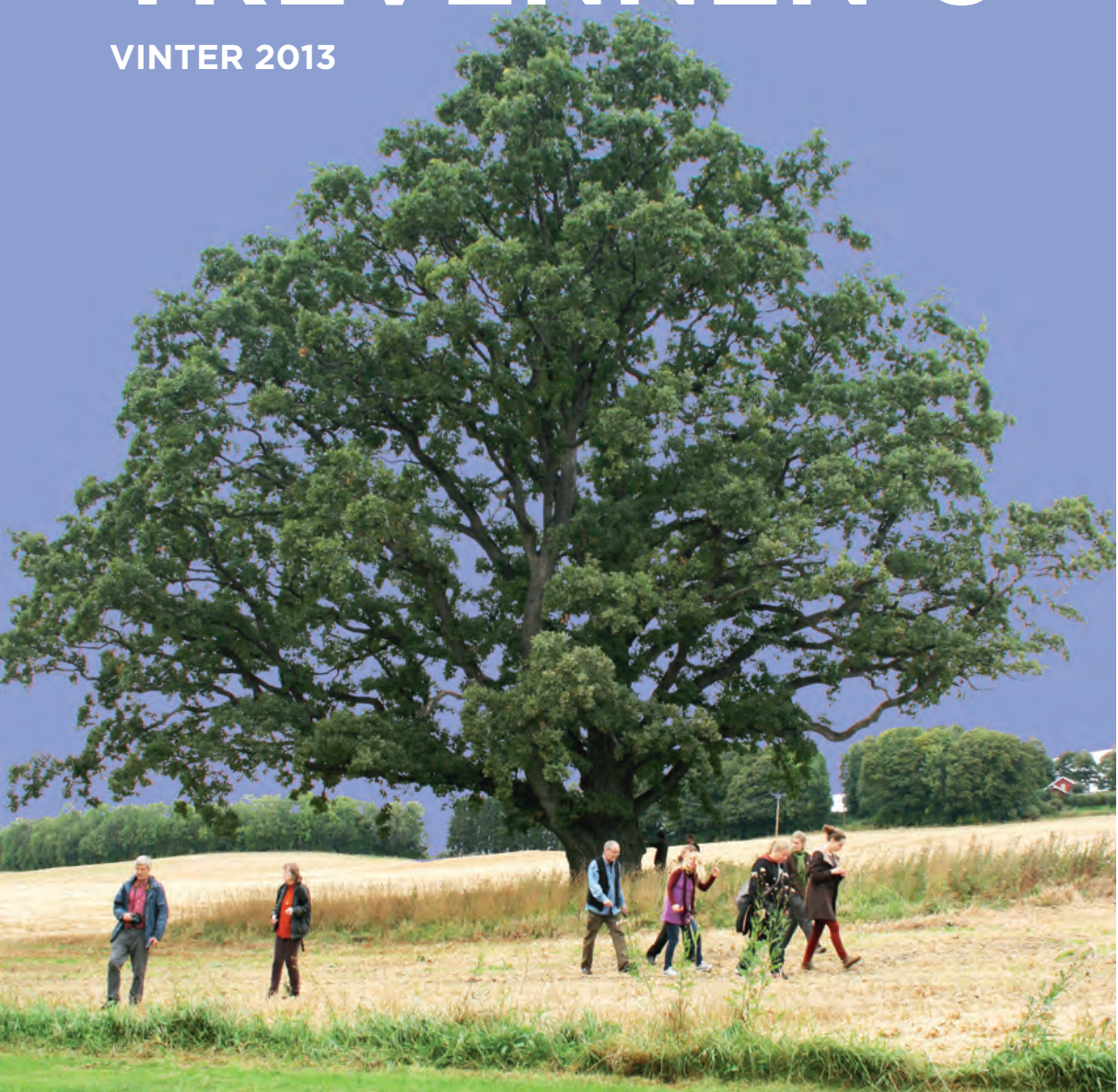

TREVENNEN-8

VINTER 2013

**ÅRSMØTE FROGNER HOVEDGÅRD DEN 7. MARS
TEMA: TRÆR MED KULEFORMET KRONE**

ISSN 504-6028

LEDEREN HAR ORDET

Eirik Wærner

TREETS VENNER I MEDVIND!

Treets venner er i god medvind om dagen. Det skyldes først og fremst at vi har et velfungerende styre som arbeider godt. Vi har et medlemsblad med flott lay-out og fint innhold, vi har nå fått på plass en bra hjemmeside med mye relevant innhold, og vi har en aktiv Facebook-side.

Vi har markert oss godt i media i året som gikk, og vi har mye besøk på hjemmesiden vår. Også Facebook-siden vår er populær, med over 260 som følger siden. Jeg vil spesielt trekke fram sakene i Bergen som gode medie-saker for oss: Saken mellom treeierne og NCC (som forlangte at all trær mot grensen skulle hogges) endte med total seier - og NCC trakk saken de med brask og bram hadde fremmet.

TREVENNEN NR. 8. VINTEREN 2013

Medlemsblad for Treets Venner
Treets Venner
c/o Det norske Hageselskap
Postboks 53 Manglerud
0612 Oslo,
www.treets-venner.no
Konto: 7874.06.45861

Redaksjonen avsluttet 23.01.2013
Redaksjon / layout: Rainer Stange,
rst@dronninga-landskap.no

Forside: Eika fra 1300-tallet, Hoel gård
Foto: om ikke annet oppgitt; Rainer
Stange

Dette var David mot Goliat, men utfallet ble lykkelig takket være vår innsats. Hogsten av et kastanjetre på Nygårds-høyden skapte også mye oppstyr, som jeg tror vil gjøre at kommunen tenker seg om to ganger hvis det blir noen "neste korsvei".

Vi arbeider også i det stille med å gi gode råd til treeiere med vanskelige naboer. Vi har gjennomsnittlig en slik ny sak i uka, og arbeidet har ført til at betydelig færre trær har blitt hogget.

Alt dette har gjort at medlemstallet har økt med 30%. Jeg har tidligere sagt at vi "trolig er den raskest voksende organisasjonen i Norge", men nå er grunn til å slå det fast ved å fjerne "trolig".

I 2013 kommer vi på banen med ordningen for "Bemerkelsesverdige trær", som vi forventer at vi gi oss kjempe-respons i media. Hjemmesiden skal tilpasses dette konseptet, så det er mye på gang. Vi har også begynt å tenke på å ansette en sekretær for å kunne håndtere saksmengden. Så jeg er meget optimistisk på vegne av foreningen for framtiden!

REDAKSJONENS HJØRNE

Rainer Stange

KALENDER 2013

Trevennen-8 presenterer fjerde og siste kaptitlet av trær med spesiell kroneform av Ole Billing Hansen. Han har sterkt bidratt til at bladet har hatt høy kvalitet på innhold, og redaksjonen takker ham herved for dette flotte bidraget!

Artikkelen om svevestøv fra Bioforsk dokumenterer at det er store forskjeller, minst 15 ganger, mellom trær og busker med størst og minst svevestøv på bladene.

Kalenderen for 2013 er klar. Vi har medlemsarrangement i mars, juni, august og i september. Vi er så heldige å få engasjerte Mette Eggen til å holde et foredrag for oss på Frogner hovedgård den 7. mars. Trevennen i ny design vil for første gang deles ut.

Den første søndagen i juni er det salg av interessante planter i Botanisk hage på Tøyen og vi arrangerer en liten stand på ettermiddagen. Ta kontakt med styret om du har lyst til å stå ei økt der.

Gå ikke glipp av den første nye parken i Groruddalsatsningen, som åpner i sommer. Det blir oppmøte i den nye paviljongen i Bjerkedalen park i Bydel Hasle i Oslo den 22. august.

I år går årets sensommertur til Follo og Østfold; UMB-parken på Ås er på sitt fineste i september med en stor samling av sjeldne trær og busker i god utvikling. Vi skal se det nye Torget i Sarpsborg og renessansehagen på Hafslund.

Det vil bli sendt egen invitasjon for sensommerturen, men planen er at vi reiser med buss fra Oslo S søndag formiddag som vanlig.

Norges lengste og vakreste lindeallé på Hoel gård?

BUSKER OG TRÆR VARIERER MYE I DERES EVNE TIL Å SAMLE SVEVESTØV FRA LUFT

*Arne Sæbø og Hans Martin Hanslin,
Bioforsk Vest Særheim*

“...det er store forskjeller, minst 15 ganger, mellom trær og busker med størst og minst svevestøv på bladene”

I en sammenlikning mellom ulike arter av busker og trær fant vi store forskjeller i hvor mye svevestøv som ble akkumulert på bladene. De mest effektive artene samlet om lag 15 ganger mer enn de minst effektive. Resultatene gir grunnlag for plantevalg når en skal utforme beplantninger langs gater og veier, der en ønsker å redusere støvbelastning

Luftforurensing består av en rekke gasser, metaller og organiske forbindelser, ofte knyttet til svevestøv. Jo mindre partiklene er, jo lengre ned i lungene trenger forurensingen. En har funnet at de minste partiklene kan finnes i blodet vårt bare 10 minutter etter at forurenset luft er pustet inn. Luftforurensing er derfor vurdert som et alvorlig helseproblem som også bidrar til å redusert trivsel. I Europa regner en med at levealderen reduseres med i fra ni måneder til 3 år der en har høyt forurensingsnivå. I Norge er vi i stor grad forskånet for den typen forurensing, men langs trafikkerte veier og nær andre forurensingsildene finnes men-

TREVENNEN-8

nesker som blir eksponerte for mye luftforurensing.

For å minske problemene med luftforurensing må en først og fremst redusere utslippene. Men når utslippene først har funnet sted, kunne det være nyttig å unngå eksponeringen mest mulig. Studier fra Beijing og flere amerikanske byer har vist at store mengder støv bindes av trær. Imidlertid kan klimatiske forhold, og ikke minst, konsentrasjonen, ha stor betydning. Bruk av vegetasjon til dette har vært ett av tiltakene en har pekt på. Bioforsk og University of Life Sciences i Warszawa har nylig gjennomført et prosjekt, hvor vi har undersøkt om vegetasjon kan binde svevestøv. Resultatene viste at arter av busker og trær varierer mye i deres evne til å samle svevestøv på bladverket. Vi har ikke funnet at andre har gjort en sammenlikning av så mange arter av busker og trær, som det vi har gjort. Opprinnelige resultater finnes hos Science of the Total Environment 427–428 (2012) 347–354

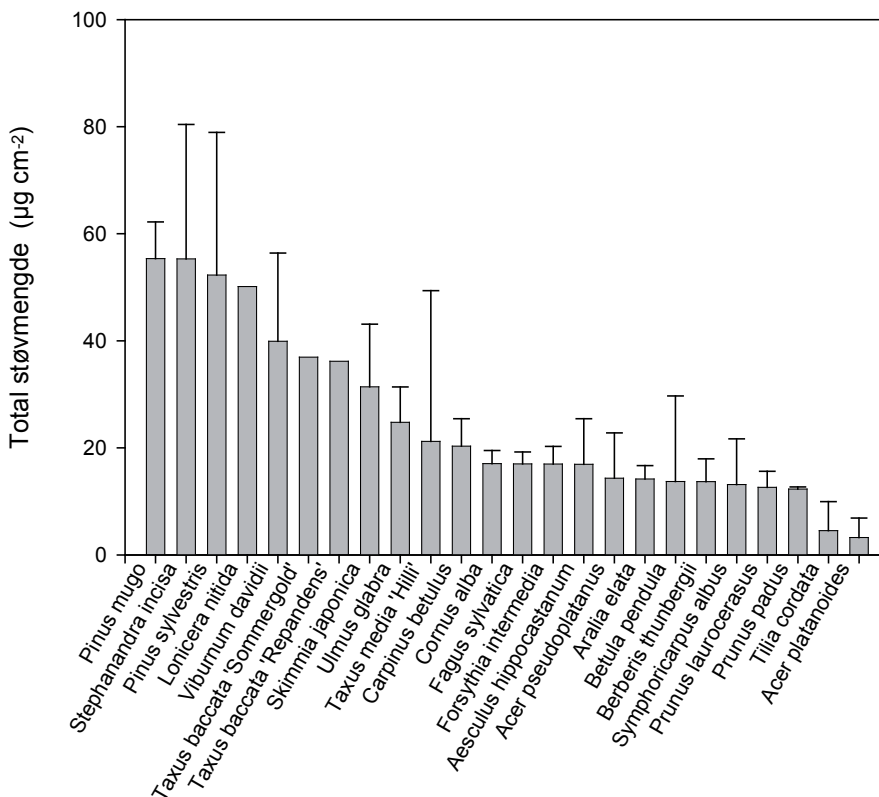
Det ble plantet et forsøksfelt med rundt 40 arter av busker og trær nær en sterkt trafikkert motorvei i Stavanger og et tilsvarende forsøk ble etablert utenfor Warszawa. Vi samlet blader like før naturlig bladfall om høsten. Bladene ble vasket i vann og deretter i kloroform. I vannfasen får en ut partikler som sitter direkte på bladenes overflate, mens kloroform vasker av vokslaget og de partiklene som finnes i voksen. De to væskene ble deretter filtrert gjennom tre filtre, slik at vi fikk samlet opp partikler i tre fraksjoner. Ett filter ga oss partiklene som er mellom 10 og 100 µm (PM10), det mellomste; 2,5 – 10 µm (PM2,5) og den minste fraksjonen med partikler i størrelsen 0,2 – 2,5 µm

(PM_{0,2}). Ved å veie filtrene før og etter filtrering og fordele massen vi fant på bladarealet vi hadde vasket, fikk vi tall for mengde svevestøv akkumulert per bladareal ($\mu\text{g cm}^{-2}$).

Resultatene viste at det var mest av de store partiklene på bladene, men forskjellen i størrelse mellom store og små partikler er stor og det har vært samlet opp et svært stort antall også av de små og mest skadelige partiklene. Artene som akkumulerte mest svevestøv var vanlig furu (*Pinus sylvestris*), dvergfuru (*P. mugo pumilio*), flikkranstopp (*Stephanandra incisa*) og barlindarter (*Taxus baccata* og *T. media*). Blant artene med lite akkumulert støv var spisslønn (*Acer platanoides*) og småbla-

dlind (*Tilia cordata*). Imellom disse ytterpunktene finner en de fleste artene (se figuren).

Særlig PM_{2.5} fraksjonen ble funnet i økende mengder med økende vokslag på plantebladene. Vintergrønne arter akkumulerte størst mengder, både buskfuru, vanlig furu og barlind var blant artene som samlet mest forurensing. De mengdene vi har registrert beskriver ikke den totale mengden støv samlet i løpet av en sesong, kun mengden som sitter på bladet ved bladfelling. En betydelig mengde blir også samlet opp og vasket av bladene av nedbør i løpet av vekstsesongen. Vi regner derfor med at mengdene akkumulert, vasket av og immobilisert i jorda under

plantene, er langt større enn det vi viser her, men det må undersøkes nærmere. Selv om det samles en del støv på bladene i løpet av en vekstsesong, er det lite sannsynlig at vegetasjonen kan bidra til en stor reduksjon av svevestøv dersom en ser på atmosfæren i byen som helhet. Mer interessant er det å satse på å skjerme områder en ønsker skal være reine, fra områder der det blir sluppet ut mye forurensing. I en slik sammenheng er buskvegetasjon like viktig som trær. En finner en sterk reduksjon i mengde svevestøv med økende avstand fra veier og gater. Kommer en 50 – 100 meter fra vegkanten, så vil konsentrasjonen av svevestøv falle betydelig.

Vi ønsker i vårt videre arbeid å undersøke hvordan bruken av beplantninger med tilpasset struktur og artsvalg kan redusere svevestøvet i de omliggende arealene en ønsker å skjerme, enten det er lekeplasser, boligområder eller verdifulle naturområder som ligger nær veier med mye trafikk. Det er også viktig å kartlegge hva som skjer med det støvet som vaskes av plantene. Om det faller på jord eller et annet åpent (for infiltrasjon) materiale, så vil forurensingen sannsynligvis være deponert og ikke lenger av fare for menneskene i miljøet. Om forurensing derimot havner på harde flater, kan trafikk og vind føre til ny suspensjon i luften, såfremt ikke nedbør eller gatespyling fører bort partiklene til avløpssystemet. Slike aspekter bør planleggerne vurdere ved utforming av utearealene og spesielt for gatemiljøene.

Vår konklusjon er at det er store forskjeller, minst 15 ganger, mellom trær og busker med størst og minst svevestøv på bladene. En betydelig del finner en i vokslaget. Planter som er effektive til å samle opp svevestøv bør testes videre i beplantninger langs veier og gater, for å redusere forurensingsbelastningen på mennesker som oppholder seg i områdene med mye svevestøv.

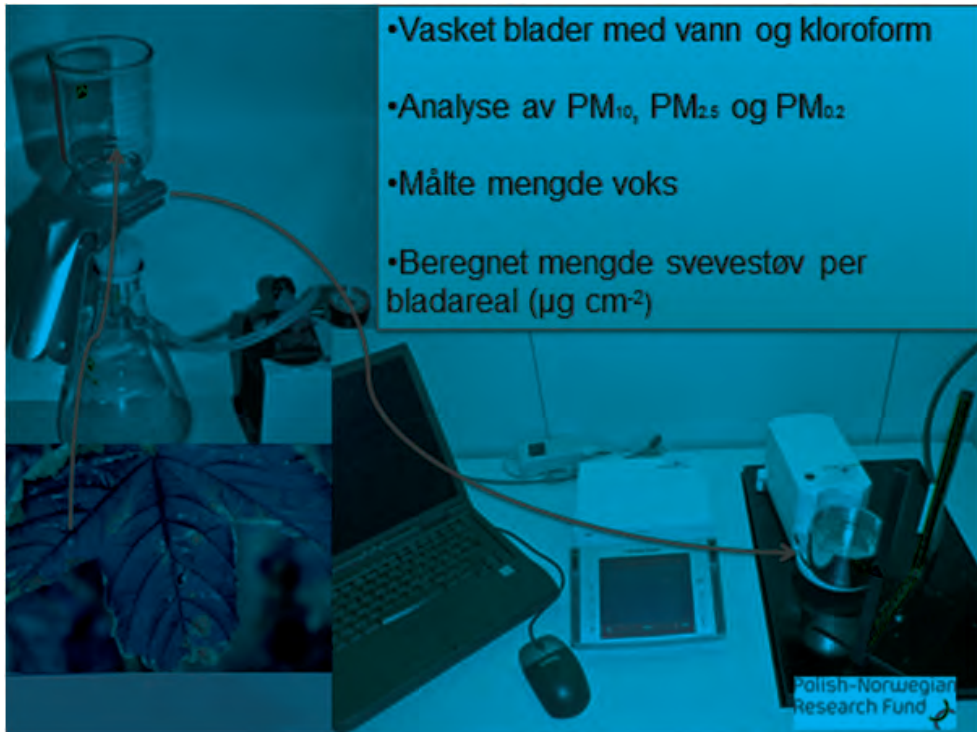
Øverst til høyre

Bladene ble vasket i vann og i kloroform for å få ut svevestøv samlet på hhv overflaten og i vokslaget. En filtrerte så væsken gjennom tre filtre, for å sortere ut tre størrelser av partikler (PM₁₀, PM_{2,5} og PM_{0,2}). PM = partikler og talla viser til diameteren til

Nederst til høyre

Furu (Pinus sylvestris) kommer godt ut av underøkelsen.

Nyplantet furu på takterrassen til Christian Krohgs gate 39/41; et anlegg tildelt Diplom for hagedyrking 2012 av Oslo kommune

TRÆR MED KULEFORMET KRONE

Ole Billing Hansen

Streng formklipping er svært populært i enkelte land, og da kan det være enkelt å oppnå kuleformer. Blant parkgartnerne er det blant andre mange japanske og engelske som har spesialisert seg på "topiary". Vi har imidlertid også treslag som uten slik arbeidskrevende innsats danner kompakt, nærmest kulerund krone. Noen treslag bevarer den regelmessige krona lenge, andre i bare noen år før fasongen blir bredere eller mer kjegleformet, så dersom vi ønsker å bevare den spesielle kroneformen, må vi da ty til beskjæring når krona blir større.

Eldre kultivarer av denne typen har ofte navn med latinske ord som globosum (kuleformet), bullata (oppvulmet) og sphaerica (kuleformet). Men etter 1958 tillater ikke nomenklaturreglene at det inngår latiniserte ord i kultivarnavn. Kultivarer som er markedsført siden omkring 1960, kan derfor ha navn som ikke sier noe om vekstformen.

LØNN

Acer platanoides 'Globosum' er en kultivar av vanlig spisslønn. Bladene er noe mindre enn hos arten, det vil si 8-12 cm brede med 5-7 tilspissede lapper og uregelmessige, grove tenner. Bladene er skinnende grønne i vekstsesongen og får gul høstfarge. Kultivaren setter færre blomster og frukter enn normalt for arten. De fåtallige, små, gule blomstene sitter i endestilte halvskjermer som viser seg om lag samtidig med knoppsprett, men før bladene folder seg ut. Kultivaren har tettsittende skudd og greiner som til sammen danner en nærmest kulerund krone, som etter hvert får mer halvkulefasong. Trærne

blir nærmest årvisst angrepet av mjøldoggsoppen *Sawadaea bicormis* (syn. *Uncinula bicormis*) utover sommer og høst. Dette skjemper bladverket og gjør trærne mindre attraktive, men ser ikke ut til å gå ut over veksten i særlig grad. Et forebyggende tiltak mot smitte kan være å fjerne vissent løv fra bakken før knoppsprett om våren. Kultivaren ble først markedsført av den belgiske planteskolen Van Houtte i 1873 og regnes som herdig til sone 4.

ASK

Fraxinus ornus 'Meczek' er et interessant tilskudd til tresortimentet, men det gjenstår å fastslå vinterherdigheten. Det er et tørketålende treslag med kompakt krone, tettsittende greiner og vakker blomstring. Dessuten hører den til en gruppe ask som ikke synes å være motakelig for askeskuddsyke. Kultivaren kan brukes som frittstående, i mindre tregrupper eller i trerekker i bymiljø, gjerne der plassen er begrenset. Trehøyden hos mannaask-kultivaren 'Meczek' avhenger av hvor høy stamme kultivaren er podet på, men trærne blir sjelden mer enn 5-6 meter høye. Fra Tyskland blir det oppgitt en årstilvekst på 10-15 cm. Trærne blir vanligvis podet i stammehøyde 180 cm på en grunnstamme av mannaask eller en annen askeart. Det er ikke uvanlig å bruke en mellomstamme, som i så fall utgjør treets stamme mellom krone og rothals. De mange, tettsittende greinene hos kultivaren gir et yndet oppholdssted for fugler, som ofte bygger reir i krona.

Mannaask har tykk, glatt og grålig olivengrønn årskvist med butte, gråbrune vinterknopper. Rett etter løvsprett har bladene et skjær av bronsefarge. Hvert blad har vanligvis sju skaftede småblader som hver er 5-8 cm lange, 3-4 cm brede og avlangt eggformet. Høstfargen er guloransje til rødlig, men den kommer så seint hos oss at bladene

ofte faller av grønngrule. Trærne begynner å blomstre allerede som unge. Blomstringen kommer i juni og kan være sparsom enkelte år, men rikere dersom trærne er stresset. De kremhvite og duftende blomstene sitter i tette, endestilte, 10-15 cm lange og like brede topper.

F. ornus 'Meczek' er et ungarsk utvalg som ble funnet i det varme og tørre Meczek-området i den sørlige delen av landet. Mortreet står i den botaniske hagen ved universitetet i Budapest. Kultivaren er ansett som svært robust, også i varmt og forurenset bymiljø. Den trives best i moldrik jord med relativt høyt kalkinnhold, men tåler også å vokse på skrinn, steinete jord. Hittil er kultivaren lite prøvd her i landet. Svenske kilder antyder herdighet til sone 3, men trærne vil trolig kunne klare seg gjennom de fleste vintrer også i sone 4.

Fraxinus excelsior 'Nana' er en kultivar av vanlig ask som trolig har sitt opphav i Frankrike. Den har mindre blader enn arten og danner en krone som er 2-3 meter i diameter. Kultivaren er mindre aktuell i dag enn tidligere på grunn av faren for smitte av askeskuddsyke.

KIRSEBÆR

Prunus cerasus 'Rhexii' er en kultivar av surkirsebær med fylte, sterile blomster. Den er kjent helt fra 1584 og ble omtalt i Gerard's Herbal i 1597. Kultivaren har trolig oppstått i England omtrent på denne tida. Blomstringen kommer rett etter løvsprett og er nokså rik. Hver blomst er hvit, tett fylt og 2-2,5 cm bred. De kan minne om nellikblomster eller pimpineller. Trærne trives best på godt drenert, næringsrik, kalkholdig jord. Rotsystemet er svært avhengig av god oksygentilgang i jorda. Kultivaren bør derfor ikke plantes i stiv leirjord eller der bakken er komprimert. I Sverige er den ansett som sikker til sone 4. De beste fruktsortene av surkirsebær blir til sammenlikning regnet som herdige til sone 5-6 her i landet.

Prunus x gondouinii 'Schnee' er en hybrid mellom søtkirsebær (*P. avium*) og surkirsebær (*P. cerasus*). Hybridkirsebær oppsto trolig første gang omkring 1760. Da krysset den franske gartneren Gondouin i Choisy nær Paris de to foreldreartene. Planteskolemannen Wilhelm Pfitzer i Stuttgart, Tyskland introduserte kultivaren i 1920. Den blir et vakkert, tettkronet, lite tre uten gjenomgående stamme. I utgangspunktet blir kultivaren en nærmest kuleformet busk, men den blir som oftest podet på en 180 cm høy stamme. Slike podete trær blir 3-5 meter høye med 2-3 meter bred krone. Krona er først vaseformet, men blir etter hvert bredere og mer rund i fasongen. Trærne blomstrer med tallrike, kritthvite, svakt duftende blomster samtidig med løvsprett i mai. Kultivaren setter ingen frukter. Treslaget egner seg i hager, parker og langs lite trafikkerte gater.

Prunus x eminens 'Umbraculifera' er en hybrid som gir små trær uten gjenomgående stamme. Hybrididen er første gang omtalt i 1831. Kultivaren stammer trolig fra Øst-Europa, men det er ukjent når den ble introdusert på det vest-europeiske markedet. Den har inntil nylig vært markedsført under navnet *P. fruticosa* 'Globosa' og finnes trolig i plantesamlinger under dette navnet. Kulekirsebær har foreldrene surkirsebær (*P. cerasus*) og dvergekirsebær (*P. fruticosa*). Den blir i utgangspunktet en 1-3 meter høy busk med opprettvoksende greiner. Når kultivaren blir podet på en høy stamme, får vi et 3-5 meter høyt tre med en 1,5-2,5 meter bred, kompakt krone. Etter hvert blir den runde krona mindre symmetrisk. Bladene er små, og høstfargene i oransje og rødt kommer seint. Blomstringen er nokså rik og kommer samtidig med bladsprett. Blomstene sitter 2-4 sammen i knipper. Hver blomst er om lag 1 cm bred, enkel, med rent hvite, omvendt eggformete, helrandete kronblader. Kultivaren setter vanligvis ikke eller bare sparsomt med om lag 1 cm store,

europæiske markedet. Den har inntil nylig vært markedsført under navnet *P. fruticosa* 'Globosa' og finnes trolig i plantesamlinger under dette navnet. Kulekirsebær har foreldrene surkirsebær (*P. cerasus*) og dvergkirsebær (*P. fruticosa*). Den blir i utgangspunktet en 1-3 meter høy busk med opprettvoksende greiner. Når kultivaren blir podet på en høy stamme, får vi et 3-5 meter høyt tre med en 1,5-2,5 meter bred, kompakt krone. Etter hvert blir den runde krone mindre symmetrisk. Bladene er små, og høstfargene i oransje og rødt kommer seint. Blomstringen er nokså rik og kommer samtidig med bladsprett. Blomstene sitter 2-4 sammen i knipper. Hver blomst er om lag 1 cm bred, enkel, med rent hvite, omvendt eggformete, helrandete kronblader. Kultivaren setter vanligvis ikke eller bare sparsomt med om lag 1 cm store, brunrøde frukter. Kulekirsebær egner seg i rekke på torg og plasser, men også som frittstående i park- og hagemiljø. Trærne har så liten krone at de får plass i en mindre privathage.

ASAL

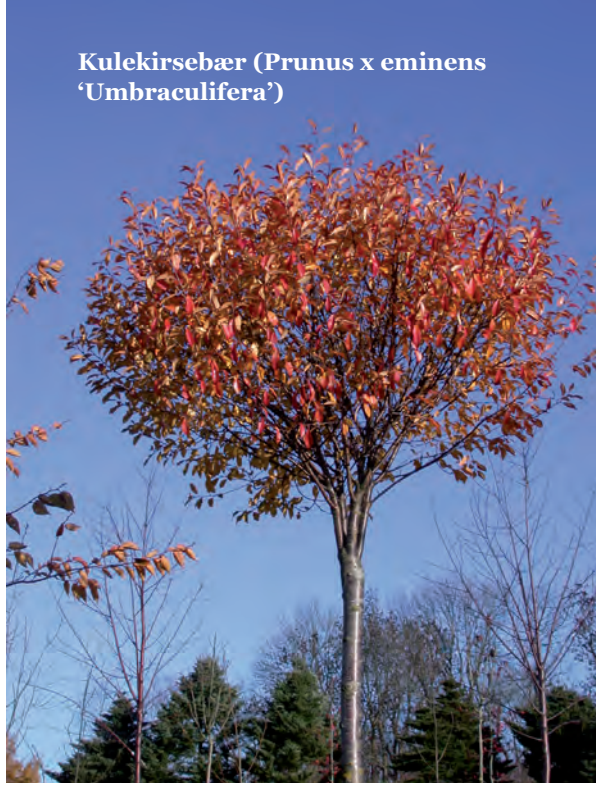
Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata' hører til en naturlig forekommende hybrid mellom rogn og sølvasal. Hybriden er svært sjelden i naturen og bare påvist i Thüringen (på latin omtalt som *Turingia*), den sørvestligste fristaten i det tidligere Øst-Tyskland ved grensen mot Tsjekkia, i 1773 og seinere lenger øst i Karpatene. Unge trær har tilnærmet kulerund krone. Derfor er asalkultivaren lett å kjenne igjen når vi finner den i bymiljøer uten plass til store trekroner. Mørkt bladverk, kremhvite blomster, mørkrøde frukter og gulrød høstfarge er andre karaktertrekk ved treslaget som i dagligtale ofte blir kalt "kuleasal". Bladene hos kultivaren minner om bladene hos vår viltvoksende rognasal (*S. hybrida*). De er imidlertid smalere og har 10-14 par sidenerver, mens rognasal har

8-10. Antall frie småblader nær bladbasis varierer fra ett til seks. Undersiden er gråfiltet som hos andre asalarter. Trærne blomstrer i første del av juni. De sitter mange sammen i en halvskjerm. Fruktsettingen er ofte rik.

Kultivaren har først slankt kjegleformet krone, noe som har ført til at den også kalles "søyleasal", men etter hvert som krona øker i omfang, blir den bredere, først oval og siden nærmest kulerund. Den tette krone blir nokså tung, noe som fører til at dårlig forankrede trær kan helle til siden. I vindutsatte områder kan dette være et betydelig problem. Trærne blir vanligvis mellom fem og sju meter høye. Kultivaren skal være oppformert i den engelske planteskolen Backhouse i York, og er markedsført fra før 1907. "Kuleasal" er først og fremst egnet som et småkronet tre i bymiljøer, særlig i trerekker, men også i små grupper eller som frittstående. Kultivaren foretrekker lett og godt drenert jord. Den skal være tolerant med hensyn til varierende surhetsgrad i jorda. Alle rogn- og asalarter er nokså næringskrevende, og en bør være påpasselig med nitrogentilførsel. Trær som stagnerer, setter mange blomsterknopper og frukter, og tilsvarende få og korte årsskudd. Slike stagnerte trær vokser dermed lite og kan være vanskelige å få til å vokse optimalt igjen.

Kulekirsebær (*Prunus x eminens*
'Umbraculifera')

Kuleasal (*Sorbus x thuringiaca* 'Fastigiata') fra parken til St. Olavs hospital i Trondheim. Alle bildene er tatt av Jeanette Brun, UMB

Kulelønn, Dronningparken, Slottsparken, Oslo

PIL

Salix fragilis 'Bullata' er en kultivar av skjørpil som kan bli 8-10 meter høye og minst like brede. Den er kjent fra Sverige allerede i 1785. Men det ville være en overdrivelse å si at kultivaren er vanlig her i landet, selv om den sees i grøntanlegg av og til. I Nord-Sverige og ikke minst i Finland og de baltiske landene er derimot disse trærne med sin markert arkitektoniske effekt vanlig plantet. Det kan diskuteres om planteslaget skal regnes som en kultivar eller som en botanisk form (*S. fragilis* f. *bullata*, syn. *S. fragilis* f. *sphaerica*). På finsk kalles treslaget Terijoki-pil. Det skyldes at det særlig er kjent fra våtmarker på det karelske neset, som i dag er en del av Russland, men som tidligere hørte til Finland. Her er det større forekomster, noe som kan bety at dette ikke bare dreier seg om én klon. Men i praksis betyr det lite, og vi formerer plantene med kvist- eller skuddstiklinger.

Trærne setter tett med skudd og beholder en nærmest kuleformet krone gjennom mange år i oppveksten. Uten beskjæring blir det tette busker, men dersom vi stammer opp plantene de første årene, får vi trær med karakteristisk krone. Av og til setter plantene ett eller noen få kraftigere skudd. Disse bør skjæres tilbake, slik at krona beholder sin symmetriske form. Etter hvert dør de nederst greinene, krona blir bredere, og trærne får markert stamme. Overvintringen er ikke noe problem under våre klimaforhold, men treslaget er avhengig av god lystilgang for å beholde flest mulig greiner og en symmetrisk krone over tid.

ROBINIA

Robinia pseudoacacia 'Umbraculifera' er en seintvoksende kultivar av storrobinia. Den ble funnet i Østerrike i 1813. Trærne blir vanligvis formert ved poding på en høy stamme av arten. Krona er i begynnelsen kompakt, nærmest rund med tettsittende, nokså tynne greiner. Etter hvert får krona mer parasollfasong slik kultivarnavnet tilsier. Knoppene hos robinia bryter seint om våren, gjerne i siste halvdel av mai. Unge skudd og greiner er nærmest snaue, olivengrønne til mørkt rødbrune og ofte tornet. De 9-19 småbladene er opptil 5 cm lange og elliptiske til eggformet. Bladene er dypgrønne og får gul høstfarge dersom vekstsesongen er tilstrekkelig lang. Arten vokser i naturen på vel drenert, kalkholdig jord. Rotskudd kan være et problem, og greinene er nokså mottakelige for rødvortesopp (*Nectria cinnebarina*). Kultivaren er dessverre ikke særlig vinterherdig. Vi bør derfor plante trærne på et lunt sted nær kysten sør i landet (sone 3).

Kilder

Bengtsson, R. 2000. *Stadtsträd från A-Z. Svensk Byggtjänst, Stockholm. 160 pp. ISBN 91-7332-935-5*

Krüssmann, G. 1976-78. *Handbuch der Laubgehölze, Bd. I-III. 2. Aufl. Parey, Berlin og Hamburg. 1488 pp. ISBN 3-489-71222-6, ISBN 3-489-62122-0, ISBN 3-489-62222-7*

Langschwager, L. (red.) 1997. *Havens planteleksikon – trær og buske. 2 bind. 674 pp. ISBN 87-7464-018-6, ISBN 87-7464-020-8*

More, D.; White, J. 2005. *Trær i Norge og Europa. Damm, Oslo. 831 pp. ISBN 82-04-08517-6*

Over: Kulepiler plantes mye i nordlige Skandinavia. Jernbanegata, Verdalsøra

Under: Kulerobinia gir karakter og identitet til gatene i Hamburg. Her fra krysset Ditmer-Koel-Straße / Reimarusstraße

HOEL GÅRD

Eirik Wærner og Rainer Stange

Fjorårets sommertur gikk til Hoel gård i Ringsaker kommune. Treets venner besøkte gården i 1985, og grunnen til dette var en flotte alleen som er nesten to kilometer lang, og som strekker seg helt ned til Mjøsas breidd. Siden den gang har deler av alleen blitt hogget, og nye trær er plantet. Dermed var dette en god anledning for å beskue resultatet og få en innføring i hva som har skjedd. Dagens innehaver, Per Eilif Sandberg, tok i mot oss og viste oss rundt. Vi fikk en fantastisk lunsj, som hans kone Vigdis og medhjelpere hadde stått for. Deretter viste Vigdis oss huset og fortalte historier om huset. Hadde vi visst hvor mye det var å høre om bygningene hadde vi kanskje avsatt mer tid, for vi måtte dessverre avbryte denne delen. Vi ville se alleen! Alle var imponert over arbeidet og innsatsen som er lagt ned for å erstatte alleen.

Noen av oss la også merke til at det sto et staselig eiketree nede ved Mjøsa, og på spørsmål om dette sa Per Eilif: "Jo, det er vel Norges største innlandseik". Så da måtte vi ned å se på den selvsagt. Det var virkelig store dimensjoner over treet - det kunne vel gått en liten fotballbane på arealet, og 6 personer måtte til for å holde rundt treet! Se også forsiden

Deretter gikk turen til Mellbyes Planteskole. Her fortalte eier og daglig leder Morten Mellbye om planteskolen, og særlig om planteskolens treproduksjon, som er av høy kvalitet.

Siste stopp var Strandgaten i Hamar sentrum, hvor Per Thomas Nygaard fra "Redd trærne i Strandgateparken Hamar" fortalte om kampen for å forhindre kommunal vandalisme med å felle mange av trærne i parken, under påskudd av at de var svake. Vi fikk ved selvsyn se at kommunen hadde svekket trærne ved å grave/kutte røtter. Et trist syn. Du finner denne gruppa på Facebook under "Trærne i Strandparken Hamar".

Det var en begivenhetsrik og faglig tur til et av de flotteste stedene i landet, og de kan angre seg dem som ble hjemme. Vi er imidlertid allerede i gang med å planlegge septembertur igjen, som skal bli minst like innholdsrik, så hold av søndag den 8. september 2013.

Treets Venner på den berømte hageterrassen

Praktfull utsikt over den terrasserte hagen. Den lange lindealleen til venstre

Treets Venner i alleen

Trevenner i lindealleen

Den store eika på Hoel gård er et bemerkelsesverdig tre!

Morten Mellbye (sort jakke) i Mellbyes Planteskole viste oss velstelte, unge trær

ÅRSMELDING

Foreningen Treets Venner ble stiftet 26. september 1978. Foreningen er tilsluttet Det norske hageselskap. Siste årsmøte ble holdt 16. februar 2012 på Bymuseet, Frogner hovedgård.

Medlemmer

Totalt medlemstall er ca. 330 betalende, en pen økning fra i fjor, da vi hadde 250 medlemmer. Foreningen har ett æresmedlem, Mari Kollandsrud, som startet foreningen i 1978.

Styret

Styret som ble valgt på årsmøtet:

Leder:

Eirik Wærner, valgt for 2 år

Styremedlemmer:

Vidar Lundetræ, ikke på valg

Elin From, ikke på valg

Rainer Stange, ikke på valg

Lars Erlend S. Gautvik, valgt for 2 år

Jon-Olav Haugstulen, valgt for 2 år

Stein Olav Hole, valgt for to år

Varamedlemmer:

Olav Martin Bakheim, valgt for 2 år

Nina Bergitte Bentzen, valgt for 2 år

Hilde Mangerud, valgt for 2 år

Revisor har vært Willy Thomassen.

Valgkomité har bestått av: Anne Berit Aspås og Hege Abrahamsen.

Det har i løpet av året vært avholdt

5 styremøter; 12. januar, 22. mars,

10. mai, 23. august og 18. november.

Styremøtene avsluttes som regel med en hyggelig middag (som medlemmene betaler selv).

Medlemsblad

Foreningens medlemsblad TREVENNEN har kommet ut med to nummer i løpet av perioden. Redaktør Rainer Stange har gjort en kjempejobb. Styret er stolte av bladet, og vi ser nå at revitalisert blad, hjemmeside og Facebook-aktivitetfører til økt medlemstilgang. I tillegg har vi hatt to andre utsendelser for å minne om aktiviteter. "Porto betalt"-oblat og adressering direkte på trykksakene sparer styret for dugnad-sarbeid.

Økonomi

Økonomien har vært stabil, og året gjøres opp med et lite overskudd.

Styret har som mål at vi skal ha kapital på bok til å dekke kostnader ved ett års ordinær drift, og dette krever at vi bygger opp litt mer kapital.

Vi har blitt registrert i Grasrotandelen, noe som gir oss en viss andel av tippemidler. Det har kommet inn et beskjedent beløp i 2012, men alle monner drar.

Kontingent

I 2012 har kontingenten for personlige medlemmer vært kr 250 og 400,- for organisasjoner og 800,- for bedrifter. På årsmøtet i 2012 ble det gjort vedtektsendring som medførte en ny kategori: Husstandsmedlem (25,- pr person).

Hjemmeside

Foreningens hjemmeside kom på lufta ved årsskiftet 2010. I løpet av 2012 har vi finpusset på tekstene og tilføyd en del. Bla er forholdet mellom naboloven og naturmangfoldloven beskrevet under punktet "Naboloven" på hjemmesiden. Det er laget linker mellom sidene, og vi har fått på plass en "jeg vil bli medlem"-registreringsside. Den fungerer fint, og har gitt mange nye medlemmer i år. Styret besluttet i året å sette bort redigeringen (som betalt oppdrag) til Øy-

vind Rauset, som også utviklet sidene. Vi har også fått lagt ut informasjon og registreringsside for bemerkelsesverdige trær, selv om ordningen formelt ikke er lansert enda.

Facebook-siden vår har ved årsskiftet 263 "likere", dvs. at det er mange potensielle medlemmer som følger oss der.

Arrangementer

Foreningen deltok med stand på "Vårtreff i Botanisk hage" den 3. juni bemannet med May Sandved og noen fra styret. Dette er et hyggelig arrangement hvor vi treffer mange trevenner. I forbindelse med vårtreffet har vi i løpet av året fått laget ny rollup og "stands-disk".

Det har blitt arrangert en medlemstur i løpet av året: Tur til Hoel gård, Mellby planteskole og Hamar sentrum. Styret er meget fornøyd med framøtet. Det ble også forsøkt arrangert en tur til Bygdøy, men dette strandet av ulike årsaker.

Virkosmhet

Virkosmheten i Treets Venner er i sin helhet basert på medlemmene, og især på styrets kapasitet, idet vi ikke har ansatt sekretariat. Konstitueringen har fordelt oppgavene sekretæ (Elin From), kasserer og medlemsansvarlig (Vidar Lundetræ) og web-redaktør (Øyvind Rauset).

Bygdøy allé

Saken om Bygdøy alle har dødd litt bort, til tross for at det har vært mange oppslag i media om saken. Facebook-siden har også liten trafikk.

Salting av veier

Styret har arbeidet en del med å få til en ny standard for veivedlikehold, hvor det kan differensieres om og hva slags saltmiddel som evt kan brukes, hvor det

skilles på veier med trær og veier uten trær. Arbeidet fortsetter.

Alleene på Slottet

Styret har fulgt med i saken, men ikke gjort noe konkret.

Heftet "Trær for norsk klima"

Det er tatt et initiativ til å få laget en oppdatert utgave av dette heftet, som ble utgitt av Treets venner på 80-tallet.

Logo

Logoen til Treets venner, som er tegnet av Nils Aas har vi kun hatt på gamle trykksaker. Eirik Wærner scannet og fikset litt på den for ca 10 år siden, men denne var ikke god nok til å brukes på rollups og i andre store formater. Styret har derfor fått Øyvind Rauset til å vektorisere logen, slik at nå kan den forstørres i alle tenkelige størrelser uten å tape kvalitet.

Trærs rettsvern

Styret har bestemt at vi skulle få i gang igjen gruppa som arbeidet med en verneordning for store trær (hovedsakelig i Oslo). Av ulike årsaker har ikke dette skjedd enda. I januar 2013 kom det en liten melding om at byrådet holder på å revidere småhusplanen, og i den forbindelse er det foreslått forbud mot hogst av trær over en viss størrelse (!)

Støtte til treeiere

Foreningen (ved Eirik Wærner) har gått inn med støtte i flere konkrete rettstviser mellom naboer. I en av sakene er saken avgjort å tre-eierens favør, de øvrige er ikke avgjort enda. Dette viser at det nytter! I gjennomsnitt har det vært en sak pr uke. Noen saker har også gitt mye medieoppmerksomhet, særlig saken mellom en treeier og NCC i Bergen, som med vår hjelp førte til et knusende nederlag for NCC. På tampen av året innførte vi en registrerings-

side også for slike saker, samt at vi tar symbolske 1000,- kroner for å hjelpe til i slike saker (800,- for medlemmer).

Bemerkelsesverdige trær

Det har blitt arbeidet mye med dette prosjektet. Statutter er utarbeidet, en jury er utpekt, med journalist Margrethe Geelmuiden som leder, og planen er at dette skal lanseres i april 2013. For tiden holder vi på å søke finansiering og finne kandidat-trær.

Du kan selv gå inn å legge inn ditt bemerkelsesverdige tre på våre hjemmesider!

Styret i januar 2013

Eirik Wærner
Styreleder

Treets Venner
Postboks 53 Manglerud
0612 Oslo
e-post: post@treetsvenner.no
tlf.: 9586 5272

Den nyplantede lincealleen på Hoel gård med utsikt over Mjøsa

NEKROLOG

Grethe Wiens død nyttårsaften, nesten 90 år gammel. Jeg kjente henne som organisasjonsmennesket Grethe Wiens. Jeg har alltid trodd at jeg var medlem i mange organisasjoner, og abonnerer på mange blader, men der ble jeg grundig slått av Grethe. Hun abonnerte på blader jeg knapt hadde hørt om.

Første gang jeg traff Grethe var i et møte i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, og det ble mange av dem etter hvert. Senere dukket hun opp i Miljøvernforbundet også. Jeg tror ikke det finnes en miljøvernorganisasjon hun ikke var medlem av. Hun var styremedlem i Treets venner fra 2004 til 2009, og jeg tror hun satt i valgkomiteen en del år også. Det var Grethe som foreslo meg som styremedlem i Treets venner. Hun var også styremedlem i Nordberg vel, og deltok i samarbeidsutvalget for vellene, hvor hun bla fremmet saker om bevaring av trær. Hun lagde også et hefte om "Smug og smett på Nordberg" - om alle snarveiene og vegetasjonen der. Grethe hadde også et "annet liv", som jeg ikke kjenner så godt til. Men jeg vet at hun var mester i Rosenkors-ordnen AMORC i flere perioder, og hun var utdannet homøopat.

Grethe har forberedt seg lenge på at livet snart tar slutt. Hun har ryddet i arkivene sine, og jeg har fått flere kasser med bøker, hefter, blader og avisutklipp om trær (og noen andre miljø saker) av henne. Det blir en anseelig oppgave å gå gjennom alt dette, men derved vil Grethe også sette spor etter seg i historien.

Vidar Lundetræ
Kasserer

FORELØPIG REGNSKAP 2012 OG BUDSJETT 2013

Regnskap	Regnskap 2012	Regnskap 2011	Budsjett 2012	Budsjett 2013
Inntekter				
Kontingenter via bank	Kr 93 475,00	Kr 55 000,00	Kr 101 000	Kr 112 000
Sponsorinntekter/annonser	Kr 0,00	Kr 0,00	Kr 6 000	Kr 6 000
Arrangement	Kr 16 900,00	Kr 17 000,00	Kr 18 000	Kr 17 000
Andre inntekter	Kr 1 000,00	Kr 500,00	Kr 1 000	Kr 11 000
Overført kassabeholdning		Kr 438,00		
Grasrotandelen	Kr 416,00			Kr 1 500
Kapitalinntekter	Kr 816,00	Kr 512,51	Kr 600	Kr 1 000
Sum inntekter	Kr 112 607,00	Kr 73 450,51	Kr 126 600	Kr 148 500
Utgifter				
1 For mye innb.kontingent, tilbakebetaling	Kr -600,00			
2 Trykkeriutgifter	Kr -14 555,50	Kr -22 659,38	Kr -28 000	Kr -28 000
3 Hjemmesiden (Webmaster)	Kr -20 000,00	Kr -5 027,25	Kr -26 500	Kr -25 000
4 Medlemsdatabasen	Kr -3 500,00			Kr -7 000
5 Abonnement, avgifter o.a.	Kr -2 289,00	Kr -350,00	Kr -350	Kr -3 000
6 Porto	Kr -6 697,20	Kr -9 067,87	Kr -7 500	Kr -11 000
7 Arsmøte	Kr -9 470,00	Kr -3 321,00	Kr -12 500	Kr -9 500
8 Arrangement	Kr -15 408,00	Kr -8 408,00	Kr -14 000	Kr -18 000
9 Diverse utgifter	Kr -1 808,50	Kr -3 168,00	Kr -3 000	Kr -3 000
10 Markedsføringsutstyr	Kr -12 967,50	Kr	Kr -10 000	Kr
11 Aksjon bemerkelsesverdige trær	Kr 0,00	Kr	Kr -25 000	Kr -36 000
Til styrets disposisjon	Kr 0,00			Kr -10 000
12 Kapitalkostnader	Kr -120,00	Kr -139,00	Kr -150	Kr -200
Sum utgifter	Kr -87 415,70	Kr -52 140,50	Kr -127 000	Kr -150 700
Resultat	Kr 25 191,30	Kr 21 310,01	Kr -400	Kr -2 200

Balanse per 31.12.2012

Konto 7874.06.45861:	Kr 36 567,00
Konto 1202.79.40536	Kr 73 850,00

Sum aktiva Kr 110 417,00

Aktiva

Passiva

Sum passiva	Kr 110 417,00
Inng. balanse 7874.06.45861	Kr 48 228,46
Inng. balanse 1202.79.40356	Kr 50 491,38
Fordring fra Posten Norge 2011, belastet 2012	Kr 3 251,64
Fordring Arkan 2011, belastet 2012	Kr 10 242,50
Overskudd/underskudd	Kr 25 191,30

Returadresse: Treets Venner Det norske Hageselskap Postboks 53 Manglerud 0612 Oslo

TREETS VENNER KALENDER 2013

- **7. MARS kl 18-21**
ÅRSMØTE PÅ FROGNER HOVEDGÅRD
UTDELING AV TREVENNEN 2013
FOREDRAG AV L.ARK. METTE EGGEN:
“Hvordan kan gamle trær og alleer tas vare på i kulturminnevernet?”
- **15. APRIL**
LANSERING AV BEMERKELSESVERDIGE TRÆR
- **2. JUNI kl 10-16**
STAND BOTANISK HAGE TØYEN
- **22. AUGUST kl 18-20**
BJERKEDALEN PARK OG HOVINBEKKENS RENESSANSE
Oppmøte: Paviljongen midt i parken, 150 sør for Refstadveien 37, Bydel Bjerke i Oslo. 230 nye parktrær. 4 nye gangbruer over Hovinbekken, åpen etter 50 år i rør. Omvisning: ark. Sidsel Andersen, Filter arkitekter og l.ark. Rainer Stange
- **8. SEPTEMBER kl 11-20**
TREETS VENNERS SENSOMMERTUR: FOLLO OG ØSTFOLD;
UMB-PARKEN ÅS Omvisning av l.ark. Ragnhild Momrak
DET NYE TORGET I SARPSBORG
HAFSLUND mm

Program og egen invitasjon sendes i sommer